

Жонка

Володимир Приймак

Трохи дивним було в неї ім'я, але Жонка та й Жонка, в іншому була, як і всі в їх селі на тім боці Дністра. Не вертихвісткою, не вітрогонкою, без вихідних, без свят провадила дні на бригаді, заробляючи на трудодні, аби прогодувати діток, що залишилися без батька. Доводилось, хоч вовком вий, але вставало сонце, вставала Жонка до схід сонця, бо так вимагали її обставини. Не вона була першою, не їй стати останньою, кому випав святий обов'язок не лише народити, а й звести на ноги, вивести в люди, вирядити дітей у світі. Так і минали за днями дні, але кинула їй на карти стара ворожбитка і сказала, що чекає на неї кохання.

— Та яке ще кохання!..

Жонка довго сміялася, вона і не рада була цій своїй ворожбі, давно і забула, що це — кохання, на сім замків закрила серце, і все заховала під чорною битою хусткою. А втім, чи кохала коли, а чи була коханою, заміж виходила, дітей народжувала, а ось, щодо іншого, сумнівалася Жонка, в житті переважали сірі кольори, якими бувають вони в сльотавих днях пізньої осені. А зміни вже назрівали, це весна, що ступала, вплинула так позитивно, бо чоловіки на бригаді почали її зачіпати. Не можна сказати, що це викликало аж надто велике захоплення, в чоловіків були вдома діти й жінки, їм давали б і раду. Але, що здивувало, частіше, аніж раніше, почала вона зупинятись перед дзеркалом. З того дня, як помер чоловік, обминала дзеркала стороною, а тепер зупинилась, заглянула, і побачила там немало цікавого, і не без здивування відзначила, що чимало чисто жіночих принад в її молодій ще поставі набули звабливих форм, чим не могла похизуватися навіть у ті, далекі дівочі літа.

— Ось маємо з чим і на люди вийти...

Покепкувала з себе, а не те, що, може, пораділа Жонка, куди їй тепер, кому потрібна з цим своїм багатством. Скільки їх, таких же сільських жінок, затерли, розмазали об жорстоку життєву дійсність, закопали в собі і цей загадковий вогник, що з'явився в очах, і ці ледь припідняті губи, ці особливо чутливі уста, що виказували виняткову жіночність, і всі ці звабливі принади, всі разом укупі взяті. Скільки їх, отаких сільських жінок, приходило на світ, та не знайшовши свого, не спізнавши того, на що вартували, так і пішли в небуття. Затерла, розмазала, закопала б у собі все це і Жонка, але тоді ніс золотий серп місяць серпень, на землю приходили жнива. А в тодішніх наших селах це була та дивовижна пора, яка об'єднувала, робила людей добрішими, ніби і справді перев'язувала всіх одним перевеслом. Була важка праця, чорні та темні, як у донецьких шахтарів, обличчя комбайнерів, але був і запах колосся, надія на краще, яку давав новий урожай. Такої пори на тоці, де в суцільній своїй метушні снувало село, до Жонки підійшов Іван. Він не зачіпався, взяв її просто за руку. Як то не дивно, Жонка навіть не зробила спроби її відсторонити, і не подумала, що зараз чийсь цікаві очі засічуть ці фіглі-міглі, та й понесуть по селу. І не подумала, і думати не думала. А коли

вже село косило другу отаву, а на видноколі стали Карпатські гори, далекі їх обриси з білими засніженими вершинами, в цих краях вірна ознака того, що осінь у дорозі, Іван прийшов до Жонки. І не було в цьому чогось там такого, тоді в селі всі приходили до всіх. Гомоніли, обмінювалися думками, бувало, мили кості, а ні, то обговорювали сільські, а то і світові перипетії, часто, як би й тепер, глухо заплутані в Гордіїв вузол. Ці, нерідко далекі за опівніч газдівські посиденьки, замінювали собою увесь теперішній інформаційний простір, з усіма його хитромудрими медіа та шулерськими технологіями. Тоді, був такий час, люди просто спілкувалися. І коли Іван прийшов, то відчув, що його тут чекали, Жонку видали очі, вони засвітилися так, як би збулося давно загадане нею. Клубок розмови сотався легко, ніби сам собою, на багато принципових речей погляди їх співпадали, і їм приємно було усвідомлювати себе одnodумцями. Та найбільше зблизила в цих посиденьках розмова про дітей, та і нічого дивного, діти стали розрадою і втіхою, найдорожчим з того, чого досягли, та й не дурний то вигадав, що кожен циган своїх дітей хвалить. Так і вони, часом перебиваючи на півслові, радісно переповідали одне одному, кожен про своїх дітей. Жонка знала, що в Івана четверо маленьких доньок, майже однакових, як на підбір, біленькі у біленьких хустинах. Випадало бачити їх чи не щодня, дорогою то на роботу, а то з роботи, на зеленому лужку Іванової господарки, що виходила просто до ріки. Таких собі чотири чаєчки над берегами сивого Дністра. Такими і стояли перед очима чотири Іванові доньки. Таких же, троє, було і в неї. А там, якоїсь зустрічі, Жонка сказала десь так між іншим.

— А я була на твоєму весіллі...

Коли Іван прощався з цією парубоцькою вольницею, що ні з чим не порівнюється і не повертається, Жонка підростала, і не дитина вже, але й не дівка ще.

— Я знаю...

Сказав Іван.

— Ти стояла під вікном...

— Стояла і дивилась, як ти танцюєш...

— Я вийшов, щоб взяти тебе, але нікого там уже не було...

Запала мовчанка, ці спогади збентежили.

— А я тоді втекла...

Призналась Жонка.

— Боялась, що заплачу перед молодістю...

— А я і не подумав...

— Розумієш, мене там дивний жаль обійняв, подумала, зійдемося десь на танці у неділю, а тебе не буде вже...

Ось так все повертало. Іван, сказати чесно, був ошелешений, він розумів, що і за руку взяв тоді, й прийшов сюди, не випадково. А вже прощаючись, ледь доторкнувся, і Жонка затремтіла вся. Він мало пам'ятав, що діялося з ним, лише туманно, як крізь сон, пригадував, що ніс її через сад на отави. Вона тряслася в нього на руках, і він не йшов, а біг. Жонка не опиралася, коли Іван її роздягав, вона, скоріш за все, не

пам'ятала, що він її роздягав. Понад полями, понад отавами, понад світами зринула дивна мова, мелодія, яку здатна зродити тільки жіноча душа в хвилини найбільшого щастя. Коли Жонка набиралася сил і сягала вершин усіх своїх солодких мук, її тіло довго-довго млосно здригалось, і вона поринала в напівзабуття. Але через мить усе починалося знову, до безкінечності, поки, власне, не здався, не скапітулював сам Іван. Під високим молодим місяцем, на висохлих з літа отавах, він ще довго пестив її, і зачудовано сам собі твердив, що Жончене тіло пахне так, як пахнуть молоді березневі вітри. Жонка, потроху заспокоюючись, посоловілими очима блукала між зірками на небі, де вже заповідалося на осінь.

Вдома, в самотній своїй самотині, поступово приходила до кількох дуже серйозних, що ділили життя навпіл, висновків, і перший з них полягав у тому, що вона відкрила в собі жінку, вона і не здогадувалася, що це в неї є, що вона така. Друге, що твердо усвідомила Жонка, це все залежало від Івана, це він відкрив її таємницю. Скільки-то тій жінці треба, роздумувала Жонка, ніжності та ще чоловічої ласки, ото і всього. Усвідомлювала вона і непростимий свій гріх перед Івановою дружиною та чотирма біленькими його чаєчками, але знала також, що тепер уже не відстане та буде ходити вслід, буде бігати за ним, і на віку, що залишався ще їй, буде шукати тільки одного його. Іван дорогою додому не йшов, а плив. Досі він був твердо переконаний, що з'їв на цій справі зуби, знає все, а, виявилося, що нічого не знав і навіть не здогадувався, що це має бути так. Він усвідомлював й для себе, що без Жонки тепер йому спокою не буде, але, на свій газдівський розсуд, вирішив, що все це треба робити так, щоб ніхто ні про що не здогадувався, не знав. Щоб усе було шито-крито, так коротко узагальнив усе, що сталося, і все, що чекало їх з Жонкою, Іван дорогою додому.

А чекали їх бурхливі взаємини, де місця зустрічей не мали особливого значення. Могло це бути вдома, подалі від зайвих очей, а могло й на бригаді, де від них не сила було сховатись. Так і тривав цей роман з осені і до весни, і єдине, в що свято вірив увесь час Іван, що про це ніхто нічого не знає. А в селі про них не говорив хіба лінивий, село гуділо, вони самі не відали, який вогонь вдалося запалити. Інколи не витримувала Жонка, тоді вона, без претензій до Івана, зганяла злість.

— Ну, ти скажи мені, чому кожне в селі має свого. І криве, і сліпе, і горbate. А я мушу красти тебе, купатися в масних цих помиях...

Відповіді вона не чекала, а так, ніби запитувала і не його.

— Ну, скажи, хіба не заслужила я кращої долі, а лише такої, долі підлої мисливиці за чужими чоловіками...

Він їй нічого не казав, слова не мали сили й були тут недоречними. Коли в ту ніч він повертався від Жонки, то біля старого мосту його підстерегли брати.

— Що, племінний бугаю, кров дурна заграла...

Ніхто з ним більше не говорив, лише сопіли й били. Коли Іван оклигував і до колгоспу не ходив, то мав немало часу, щоб обмірковувати все, глянути на себе збоку, врахувати і походження, і родинні корені, й сімейні традиції. На братів він кривди не тримав, били, як можна так сказати, і правильно, й по ділу. В роду так повелося, що

матір і дружину не кидав ніхто, навіть заради забаганок. Яку хто вибрав, з такою і провадив віку, йшов до останку. Іван, так вийшло, був з них першим, хто порушив цей закон, у кого заграла дурна кров, що невідомо як та звідки потекла в жилах. Зализуючи рани, твердо вирішив порвати з тим, що було, і навернутися до жінки і дітей. Але як тільки через тиждень вийшов на бригаду, то, незважаючи на ранкове велелюддя та небезнадійне тут очікування на щось таке, Жонка підбігла, і мало не навколішках, почала гладити ще не загоєні синці від кулаків.

— Скажи мені, тебе дуже боліло?..

Вона плакала і не соромилася цієї слабкості перед бригадою. Оговтавшись, стала погрожувати, хоч не відомо було кому, певно, братам.

— Знайду на них управу, я їм так цього не прощу, подам у міліцію...

Яка міліція, яка управа. Ніхто всерйоз це не сприйняв, ані бригада, ні Іван. Він твердо тримав слово ще тиждень, а тоді зірвався. Вранці, коли повернувся додому, чекав на нього великий скандал. Дружина виставила всі подушки і чемодани аж за окіп, і показала на всі чотири сторони. Він навіть не боявся, що про все дізнаються брати, стало байдуже. Іван узяв драбину й поліз на стрих. Він не посмів зробити цього тут, лиш уявив оченята своїх чаєчок, коли будуть знімати. Зліз, і не оглядаючись, пішов через село. Ніхто з ним не ставав до бесіди, і не вітав, і не питав, куди з мотузкою в такий раненький ранок. Лише Місько Тимчишин, баламут і бригадний гостряк, запитав із-за муру.

— Туди?..

І обвів рукою поза шию.

— Давай-давай...

Через село ішов Іван не поспішаючи, не кваплячись, все сподіваючись, що хтось знайдеться, хто відмовить від дурного задуму. А коли вже вийшов на луки, то пришвидшив крок, а там і взагалі побіг. Стрімкі потоки повідали світові, що прийшла весна, пора пробудження й розмаю. Але не бачив цього Іван, він біг й не чув ніг під собою. Високою горою кинулася навздогін йому зграйка маленьких бахурців. Вони маленькі були на горі, а він маленьким був внизу, так і бігли наввипередки, він і вони. Але сили були нерівні, зграйка відстала, а згодом Івана і взагалі поглинув ліс.

— Іван повісився...

Приніс страшну хтось звістку, і вона осоругою лягла на село. Повернувся Іван тижнів так через три, чи чотири, вже після Зелених свят. Через потоки, що захлиналися радістю, Іван повернувся, але не до села. З лісу прямо пішов до Жонки і, не ховаючись, узяв за руку і повів до сусіднього села, звідки на ту пору вже ходили рейсові автобуси. Вони виїхали на Східні, куди багато хто вже їздив на сезон. Тієї днини село втратило до них інтерес і не згадувало ні Жонку, ні Івана. Ще часом розповідали, що дуже плакали її діти, коли Жонка їх покидала. Плакала й Жонка, але вона вибрала цей шлях за Іваном, і дороги назад не було.

А через рік, і також на Великдень, Жонку везли зі Східних. Коли машина з труною зупинилася при в'їзді до села, першими до неї кинулись Жончині діти.

— Матусечко! А ви писали нам, що вже приїдете на Великдень, та й більше не поїдете...

— Гляньте на нас, матусенько, як ми підросли за цю зиму, а ви все так чекали, коли ми станемо для вас підмогою...

— А ми вуставочки вишивали всю зиму на цей Великдень, а тепер будемо ходити всі в чорному...

Жонка очей не відкрила, лише припідняті її губи ніби творили усміх, так, ніби зраділа, що ось знову вона разом з дітьми. Жінки стояли довкола і плакали. Плакав і Іван. Він сидів біля труни, тримав Жонку за руку, як тримав її, коли йшли з села, і обличчям котилися сльози. Як виходили з цвинтаря, то говорили жінки кожна своєї. Стара баба Варвара, що поволі за плином років виходила з розуму, переконувала, що з них, Івана і Жонки, вийшла була б гарна пара, якби стрілись вони, коли парубочили і діували. В них й імена однакові, твердила баба Варвара, Джонка по-американськи — якби наша Іванка. Іван та Іванка. Жінки і не знали чи вірити в легенди баби Варвари, але яке це вже мало значення, їх імена. Жінки знали своє, ніщо на землі не проходить безслідно, і платити треба за все, і за любов, і за непросту жіночу долю. Треба платити, знали жінки.

— А він ще трохи походить поміж людьми, та й повернеться до своїх...

Казали жінки.

— А цих сиріток, страшно і подумати, які гіркі часи чекають...